

Apžvalga

Nr. 28

1946 rugpiūcio men 1 d.

II metai

TAIKOS KONGRESE KOVA PRASIDĖJO

Paryžius. Taikos konferencija prasidėjo. Ji vyksta Luksemburgo rūmuose, Viktoro Hugo salėje.

Jau trankomi stalai

Paryžius. — Australijos užs. reik. ministras Dr. Evatt Taikos konferencijos atidarymame posėdyje, jau spėjo pasakyti kalbą, kuri buvo ne tik principinga ir stipri savo turiniu, bet taip pat energinga savo forma. Dr. Evatt išsakyti kalbėjo ramiai, bet juo toliau, juo labiau įkaito, ir į pabaigą kalbėdamas apie mažesniųjų tautų teises, pradėjo trankyti kumščiu stalą. Iš radijo pranešimų neatrodo, kad konferencijos sluoksniuose Australijos užs. reik. ministro temperamento pasireiškimas būtų ką papiktinęs; veikiau priešingai, nes jo pažiūra buvo be diskusijų priimta.

Per pora minučių iškilminga atidarymo nuotaka be ženklo pranyko, kai priėjus prie dienotvarkės buvo pranešta, jog kitą dieną įvyks procedūros komisijos posėdis keturių užs. reik. ministrų sutartoms rekomendacijoms apsvastyti. Tyčia ar netyčia tos komisijos posėdis buvo numatytas vienu metu su konferencijos pilnatinės posėdžio. Prieš tai griežtai pasisakė Dr. Evatt, kuris savąja temperamentinga kalba tuo įtraukė konferenciją į darbo tėkmę ir laisvų debatų atmosferą. Jis priminė, jog procedūros komisija nėra bet kas: nuo jos nutarimų pareis gi konferencijos svaris ir konferencija, nes ji nustatys darbo metodus, balsavimo daugumos principus, konferencijos statutą. Dr. Evatt, aištingai stalą kumščiu daužydamas, reikalavo mažesnioms valstybėms teisės vienodu titulu su didžiosiomis dalyvauti taikos problemų sprendimuose. — Byrnes visiškai palaikė Dr. Evatt, o Bidault iš pirmininko kėdės taip pat pastebėjo, kad Australijos atstovas teisingai pašnekėjo, ir buvo nutarta, kad procedūros komisija susirinks posėdžio šešias valandas prieš pilnatinės posėdį. Konferencijoje jauti, kad pradinė jos fazė dominuos gal ne visada akivaizdi, bet

atkakli, kova dėl balsavimo daugumos principo nustatymo, nes nuo to pareis pobūdis pusiauvyros tarp didžiųjų ir mažesniųjų valstybių.

Tiek prancūzų, tiek britų spauda su dideliu dėmesiu referuoja Dr. Evatt kalbą.

Paryžius. Du bloka Taikos konferencijoje vakar pasireiškė renkant procedūros komisijos pirmininką: Byrnes pasiūlė belgų užs. reik. ministrį Spaaką, Molotovas — jugoslavų vicepremierą Kardelj. Spaakas buvo išrinktas 13 balsų; už Kardelj balsavo 7, ir jis liko vicepirminiku.

Tasai posėdis buvo iš ryto; pavakare susirinko pilnatis. Šitame posėdyje Molotovas nebedalyvavo, skųsdamasis negaluoja. Posėdžio dienotvarkę užpildė Attlee, Byrnes ir Kinijos atstovo kalbos. Britų premjeras Attlee paragino konferenciją stengtis, kad paprastas ramus žmogus būtų išvaduotas nuo naujo karo baimės. Byrnes pagraudeno, jog nė viena valstybė nebeturėtų teisės pasitraukti į izoliaciją, bet visi turi įsitraukti į tarptautinį bendradarbiavimą ir stengtis nuolat tobulinti sutartis ir visa, kuo tasai bendradarbiavimas pagrįstas. Byrnes, kaip ir Attlee, rupinosi itin pabrėžti, jog mažesniosios valstybės turi visą laisvę pateikti savo pasiūlymus, ir jei jie bus tinkami, jis, Byrnes, juos karštai palaikysias. — **Kinitis** priminė, jog svarbu, kad būtų griežtai laikomasi tų pasižadėjimų ir principų, už kuriuos sąjungininkai yra iškilmingai pasisakę karo metu.

Molotovas kalba

Vakarykščiame Taikos Konferencijos plenumo posėdyje kalbėję Molotovas.

Savo kalboj Molotovas pareiškė, kad Taikos Konferencija yra nepaprastai svarbi ir padarytos taikos sutartys tautų ateities gyvenime turės didelės reikšmės. 4 didžiųjų valstybių užs. reik. ministrai dėjo pastangas panaikinti tas priežastis, kurios sukėlė karą ir išnaikinti fašizmą. SSSR vyriausybė kovos, kad būtų pasiekta pa-

stovi taika ir saugumas. Vokietijos sateliniai kraštai, kurie yra kalti už karą, turi kentėti pasekmes ir turi būti nubausti.

Kalbėdamas apie Ispaniją, Molotovas pasakė, kad nežilgo ta diena, kada ispanų liaudis savo kovoj su fašizmu susilauks pagalbos.

Toliau Molotovas reikalavo, kad didžiosios valstybės neprimestų savo valios mažesnioms valstybėms ir Taikos Konferencijoje jos privalo turėti lygias teises su didžiosiomis.

Molotovas pabrėžė tas pastangas, kurios buvo padėtos kol buvo paruošti taikos sutarčių projektai. Tačiau reakciniai elementai puola 4 didžiuosius, o ypač kaltina Sovietų Sąjungą už per pasitarimus įvykčius nesklaidumus. Šiems fašistiniams elementams turės užčiaupti burnas šios Konferencijos nutarimai ir jie parodys, kad tie burnojimai ir kaltinimai neturi jokio pagrindo.

Evatt priestariauja

Po jo kalbėjo Australijos atstovas Evatt kuris pareiškė, kad čia susirinko ne keturi ir ne septyniolika, bet 21 vienodai lygios tautos.

Taip pat vakar įvykusiame Procedūros Komisijos posėdyje Molotovas griežtai pasipriešino Australijos atst. pasiūlymui, pagal kurį konferencijos nutarimai turi būti priimti paprasta balsu dauguma. Tuo tarpu Molotovas reikalavo, kad nutarimai būtų priimti dviejų trečdaliu balsų dauguma. Jį palaikė Jugoslavijos atstovas. Australijos atstovas Evatt pareiškė, kad Konferencija turi tarnauti taikai, o ne formalizams. Taip pat jis išreiškė viltį, kad Konferencija griežtai laikysis Tautų Chartos ir tos Chartos dvasioj bus sudaromos taikos sutartys.

Evatta palaikė Graikijos ir Olandijos atstovas. Olandijos atst. pareiškė, kad priėmus Molotovo siūlymą, mažesios valstybės bus nustelbtos didžiųjų valstybių simpatizantų.

Šiame posėdyje, kuris truko keturias valandas, neprieita vieningos nuomonės.

Gromyko prieš kontrolę

New Yorkas, VIII. 1. Vakaro Atominės Energijos Kontrolės Komisija baigė savo darbus. Vakaro įvykusiame posėdyje buvo nutarta kreiptis į techninę ir mokslinę pakomisiją su užklausu ar iš viso yra galima atominės energijos kontrolė ir kokių būdu ji galėtų būti vykdoma?

Gromyko griežtai pasipriešino prieš Kontrolinės Komisijos inspekcines kontroles suvereniniuose kraštuose, nes tatau pažeisiant tų valstybių suverenumą ir saugumą.

Londonas, VIII. 1. Sovietų kariuom. vyr. vadas Vokietijoje gen. Sokolovski vakaro Kontrolinėj Taryboj Berlyne pareiškė, kad sovietai nėra pasiruošę priimti amerikiečių planą ekonominiai sujungti visas Vokietijos zonas. Pasak jo, toks sujungimas gali įvykti tik tai tada, jei bus siekiama ne tik ekonominės, bet ir politinės Vokietijos vienybės, apie kurią amerikiečių plane nekalbama. Sovietų organai yra pasiruošę bendradarbiauti su kitomis Vokietijos zonomis tik tai transporte ir prekyboje.

Gen. Koenig, prancūzų kariuom. vyr. vadas Vokietijoje pareiškė, kad jis tuo reikalu dar nėra gavęs iš savo vyriausybės instrukcijų.

BRITAI PROTESTUOJA

Londonas, VIII. 1. Vakaro britų vyr. įteikė protesto notą Varšuvos vyriausybei, kurioje pasisakoma prieš lenkų spaudos kaltinimus britams už tai, kad jų informacinis biuras Varšuvoj prie britų ambasados kišasis į Lenkijos vidaus reikalus.

Toliau nurodoma, kad Londono sovietų ambasada leidžia du laikraščius — Soviet News ir Soviet Monitor — kurie dažnai svarsto Anglijos vidaus reikalus ir juos komentuoja pagal sovietų pažiūrą.

ATSIRADO PAGROBTI AMERIKIEČIAI

Londonas, VII. 31. Amerikiečių kariuom. vyr. vadovybė pranešė, kad šiandien rusai Berlyne paleido du amerikiečių karininkus, kurie buvo dingę liepos m. 4 d. Berlyne.

Nors sovietų kariniai organai Berlyne pakartotinai pareiškė, kad jie apie tų karininkų dingimą nieko nežino, tačiau tie karininkai, kaip jie patys pareiškė, visą arešto laiką buvo laikomi sovietų kariuomenės vyr. būstinėje Potsdame.

Jeruzale. Nežinomi piktadariai įsiveržė į Jeruzalės biržos namus ir pagrobė 40.000 sv. str. aukso.

KA PRARADO IR KA GAVO LENKIJA?

PRANCŪZŲ PUBLICISTO INFORMACIJOS

„Esprit“ publicistas Mounier, straipsnyje „L. ordre regne-tila Varsovie“ daug vietos paskyrė lenkų sienos prie Oderio ir Nisos reikalui, tiksliau „tautų kilnojimui“ iš vakarinės Lenkijos į Vokietiją ir iš rytų į Lenkiją priskirtas žemes. Pasak autoriaus, kiekvieno lenko širdžiai sunkus netekimas daugelio lenkiškos kultūros centrų rytuose yra kompensuotas vakarinių žemių turtais, kurie Lenkijai daro „didele pramonine valstye“. Esą, visi lenkai, kokių jie įsitikinimų būtų, „nesusitaikė su Vilniaus ir Lvov, neginčijamai lenkiškų miestų, netekimu.“

„Rytuose, — rašo minimas stebėtojas, — Lenkija netenka Lietuvos su Vilniumi (?Red.), Baltgudijos ir lenkiškos Ukrainos. Tos teritorijos plotas yra 180 tūkst. kv. kilom. arba 46% prieškarinės Lenkijos ploto. Vakaruose ji gauna 104 tūkst. kv. kilom. Ryšium su tuo žemių pakeitimu Lenkijos plotą dar dar sudaro 313 tūkst. kilometrų arba 20% mažiau kaip prieš karą.“

Vakarinėje Lenkijoje 1945 m. esą buvę 1.100.000 vokiečių (daug jų pabėgo besitraukiant vokiečių armijai), kurių 400.000 jau išvežta. Likusieji išvežami po 1.200 kasdien.

„Į pasitraukiančių vokiečių vietą, — rašo Mounier, — plaukia lenkai iš Lenkijos ir Sibiro. Nauji kolonistai gauna didelių privilegijų — jiems, vidutinio didumo šeimos, duodama po 15 ha žemės. Ne-

paisant sunkumų įsikurti, ta proporcija yra viliojanti, ypač grįžtantiems iš Sibiro, kurie atvyksta baisiai suvargę. Apie 70% žemės jau išdalinta. Pereitą rudenį laukus apsejo kariuomenė. Stetinė jau gyvena 50 tūkst. lenkų.“

Vakarines žemes Lenkija gavo liūdną padėtyje. Tokie miestai, kaip Wrocław (Breslau), Gdynė, be kelių išlikusių paminklų, yra tik griūvėsių krūvos. Gdynės uostas beveik visai sunaikintas. Bėgdami vokiečiai ir kaimuose sunaikino daug trobesių, inventoriaus ir išsivežė didesnę dalį gyvulių. „Rusai, — rašo Mounier, — laikydami tas žemes vokiškomis, išgrobė likučius, nepalikdami net geležinkelių bėgių...“

„LAISVĖS“ ZIEDELIAI LENKIOJE

Krokuvos miesto taryba, ypatingame posėdyje pasmerkė tuos miesto gyventojus,

kurie referendumo metu, „priešingai gyvybiniams lenkų tautos interesams“ balsavo „ne“. Rezoliucijoje teigiama, kad 44 tūkstančius Krokuvos gyventojų, panašiai kaip žudikus, slegia hitlerizmo šešėlis. Esą visa sveikai galvojanti Krokuvos visuomenė nusigriežia no tų, kurie žuodydami žydus ir, norėdami atiduoti vokiečiams vakarines žemes, realizuoja Hitlerio testamentą.

Šitaip įvertindama balsavimą „ne“, Krokuvos miesto taryba nesitenkina vien pasmerkimu. Ji tame pat posėdyje dauguma balsų priima nutarimą, kad kovai su reakciniais elementais iš Krokuvos turi būti pašalinti visi tie gyventojai, kurie čia atsikėlė po 1939 metų.

Taigi, pabandyk šitoje „laisvės“ šalyje pabaluoti tik ne taip, kaip valdžia nori, tai tuoj susipažinsi su baltosiomis meškomis...

Ar Trumanas bus perrinktas prezidentu?

JAV parlamentas arba Kongresas, kuris turi 435 narius, kas antri metai yra perrinkamas. Dabartinis parlamentas savo kadenciją baigia ateinančių metų sausio mėnesį ir tada jo funkcijas perims naujas, aštuoniasdešimties JAV parlamentas, kuris bus išrinktas šį rudenį.

Dabartinis, 79 parlamentas, pergyveno, kada valstybės prezidentas D. Roosevelt savo populiarumu JAV visuomenę sulaužė visas tradicijas ir buvo ketvirtą kartą perrinktas prezidentu. O 1948 metais, kai turės būti perrinktas dabartinis prezidentas Trumanas, naujasis kongresas dar eis savo pareigas.

Ar 1948 metais Trumanas laimės?

Respublikonai pareiškia, kad jie turi naują receptą. Jie nurodo naujai kylančią „žvaigždę“, buvusį karo laivyno karininką Stassen, kuris, jei nenustos dabartinio savo populiarumo, 1948 metais tos partijos bus išstatytas kandidatu į prezidentus.

Prezidentas Trumanas iki šiol neturėjo ypatingai saulankios spaudos. Laikraščiai stengiasi kiek galėdami mažiau paveikti viešąją nuomonę. Trumanas, kuris turi sunkumų jau vien dėl to, kad jo pirmtakūnas įėjo į istoriją kaip didelis žmogus, pradėdamas eiti prezidento pareigas, tuojau karui pasibaigus vidutinės amerikiečių visuomenės buvo mylimas.

JAV prezidentas, priešingai kaip kituose demokratinuose kraštuose, yra atsakingas už

savo vyriausybės veikimą. Tačiau pokariniais laikais JAV krašto reikalai nėjo jau taip sklandžiai. Prasidėjus masiniam streikams krašte, kurie palietė viso krašto gyventojų gerovę, prezidentas griežėsi energingų žygių. Prezidento pastangos išspręsti tas krašto problemas kai kurių profesinių sąjungų nebuvo palankiai sutiktos, tačiau krašto visuomenė daugumoj buvo jomis patenkinta.

Kurioj pusėj šiandien yra dauguma? Ar JAV visuomenė tebeiaučia Trumanui toki pat pasitikėjimą, koki jam jautė tuojau karui pasibaigus?

Į šiuos klausimus iš dalies bus galima atsakyti po šio rudens rinkimų į Kongresą. Tai visai nenuostabu, kad JAV visuomenė nekantriai laukia rudeninių rinkimų ir iš visų jų ženklių darys išvadas ir spėjiojimus. Į šiuos rinkimus turės daug įtakos sugrįžę kariai. Iš antros pusės, ekonominės ir politinės karo pasekmės turės didelės įtakos plačiose JAV masėse. Nemaža svori į svarstyklės mes taip pat profesinės sąjungos, kurių įtaka JAV dirbančiojo visuomenėje yra didelė. Tuo tarpu š. m. ilgepos m. 20 d. Kongresas išsiskirstė atostogų, kurias reikia laikyti atostogomis prieš priešrinkiminę kampaniją. (bf.)

Roma. Vienas Byrnes patarėjų keturių konferencijoje Paryžiuje, Cl. Dunn, skiriamas nauju JAV ambasadoriumi Italijoje.

Bolivijos revoliucija

Šiomis dienomis skaitėme žinutę, kad Bolivijoje kilo revoliucija. Jos pasekmės — prezidentas sušaudytas.

Kokia gi ten buvo revoliucija? Kas prieš ką sukilo ir kaip? Ką nuvertė?

S. m. pradžioje JAV buvo išleista „mėlynoji knyga“, kurioje kai kurios Pietų Amerikos valstybės, ypač Argentina ir Bolivija buvo kaltinamos bendradarbiavusios su nacionalistais. Bolivija tu kaltinimų tikrai buvo verta, nes joje nuo 1943 m. viešpatavo diktatorius Gualberto Villarroel, kuris ginkluotu sukilimu buvo nuvertęs prezidentą Enrique Penaranda del Castillo. Villarroel buvo europiško tipo fašistinės diktatūros vadovas. Jo valdymo metodai buvo fašistiški. Krašto laisvės institucijos buvo panaikintos ir buvo įvestas griežtas policinis režimas. 1944 m. jis padarė konstitucijos pakeitimą, kuris turėjo užtikrinti jo galią. 1945 m. kovo 12 d. prieš Villarroelį buvo mėgintas atentatas. Daugumas krašto politinių vadovų emigravo į Santiago de Chile. Čia 1945 m. iš naujo atsikūrė 1944 m. įsisteigusi Bolivijos Demokratinė Unija, kurioje susivienijo penkios partijos, kurios užsibrėžė tikslą kovoti su Villarroelio diktatūra. Tos partijos buvo liberalai, respublikonai, respublikiniai socialistai, socialistų vienybė ir kairieji revoliucionieriai. 1945 m. pabaigoje šita grupė pasivadino Demokratinė antifašistine unija. Pačioje Bolivijoje Villarroelis rėmėsi fašistine grupe, kuri vadinosi Tautiniu revoliuciniu sąjūdžiu.

Pastarųjų dienų revoliucijos metu žuvo pats Villarroelis ir apie 2000 jo šalininkų. Komisariniu prezidentu tapo vyriausiojo Bolivijos teismo pirmininkas Nestor Guillen. Naujai sudarytoji provizorinė vyriausybė paskelbė kaip galima greičiau įvykdyti rinkimus, kad galėtų valdyti perduoti tautos išrinktai vyriausybei. Guillen pažadėjo gražinti spaudos laisvę, paleisti politinius kalinius ir pakviesti dalyvauti vyriausybėje visus buvusius nuo diktatūros pabėgusius politikus.

ATSIDURĘ NEMALONĖJ

New Yorkas. Buv. vyr. sovietų karo pajėgų virš. Austrijos marš. Ivan Konjev paskirtas vietoj marš. Zukovo vyr. raudonosios armijos sausumos karo pajėgų viršininku. Marš. Zukovas paskirtas Odesos įgulos komendantu. Balandžio mėn. jis buvo atšauktas iš vyr. sovietų okupacinių kariuomenės vado Vokietijoje pareigų.

Sovietu reikalavimai dideja

Viena. Austrijos parlamentas, nežinantis, ar dvi sovietų protesto notas, priėmė vienbalsiai įstatymą apie didžiųjų pramonės įmonių suvalstybinimą. Į didelę daugumą tų įmonių Sov. Sąjunga reikalauja pretenzijų kaip į Vokietijos ar vokiečių turta. Kontrolinės Tarybos posėdyje pėrtoją eilėdienį britai iškėlė reikalavimą, kad sovietų konfiskuotų Zisterdorfe Austrijos žibalo šaltinių gaminių eitų visos Austrijos naudai, o ne vien tik sovietų zonos ar sovietų kariuomenės. Sovietų atstovas klausimą svarstyti atsisakė.

Viena. Amerikiečių kariuomenės leidžiamas austrams laikraštis „Wiener Kurier“ praneša, kad gen. Kurasovas neseniai reikvizardo Austrijoje naujus žemės pilotus. Iš viso, anot laikraščio, esą rekvizuotą 16.500 ha žemės plotas, iš kurių 6.100 ha ariamos žemės, o likusieji miškai.

BRITAI SIELOJASI PABALTIJU

PABALTIJO LIKIMAS — VYŠINSKIO KLASTA — KADA BUS TEISIAMAS MOLOTOVAS?

Londonas. — Gal Alastai Forbes straipsnis, kurį įsidėjo milijoninio tiražo „Daily Mail“ dienraštis, bus pirmoji kregždė, skelbianti politinės pasaulio sažinės atbudimo pavasarį. Britų spaudoje ligi šiol neteko užtikti tokio atviro ir, palyginti, platoko užsiminimo apie **Baltijos kraštų likimą**. (Beje, tas pats „Daily Mail“ bene vienintelis prabėgimais keliais atvejais vienu kitu trumpu sakiniu bandęs sulaužyti prieš mūsų kraštus nukreiptą tylėjimo sąmokslą).

A. Forbes pasigavo proga poros tūkstančių lietuvių, esčių ir latvių pakvietimą dirbti Anglijos ligoninėse — ir rašo: „Baltijos kraštų likimas baisus. Juos aš pažinau dar prieš karą ir esu tenai praleidęs laimingų dienų su savo draugais, kuriuos po to išžudė vienus vokiečiai, kitus rusai.“

Kalba, tradicijomis ir rase nepriklausomi nuo Rusijos, tie kraštai tik 1919 m. atgavo politinę nepriklausomybę, kurią garantavo Britanija ir Amerika. **Jie tą nepriklausomybę puikiai išnaudojo.** Gyvenimo lygis pasigėrėtinai kilo, ir nepaisant politinių sunkumų, dėl kurių kartais val-

džia pereidavo iš įstatymų leidžiamųjų institucijų į vykdomojus organus, oras buvo laisvas, ir juo kvėpavę žmonės taip pat laisvi.

Anądien p. Višinskis juokdamasis gyrėsi man, kaip žiauriai jis „suorganizavo“ tuos kraštus; jis žaisdamas plojo rankomis, kurios daugelį nužudė, suėmė, ištremdino; jis atmetė atgal savo galvą, kuri suplanavo falsifikuotus rinkimus, privedusius prie politinės aneksijos.

Moralinės vertybės pasauly yra susvyravusios, ir yra daug žmonių, kurie taria, kad Rusija kažkaip legaliai nukriaužė savo baltiškuosius kaimynus. Su tokiais nusikaltimais gali būti apsiprasta, ir jie gali būti nenubausti. Bet baidi bus mums toji diena, kai mes nustosim nusikaltimą vadinę nusikaltimu.

Visas tas vokiečių ir rusų sukeltas kančias turim prisiminti sveikindami pas save tuos, kurie liko gyvi iš tų kankinamų kraštų; o jų kančios dar nėra pasibaigusios“.

Forbes primena Flandino bylą ir įspūdingą Randolpho Churchillio liudijimą, jog „tūkstančiai žmonių, kurie šiandien aistringai puola

Muencheno susitarimą ir jo protagonistus, anuomet, jo pasirašymo metu, buvo begėdiškiausi „appeasement“ (susitarimą su nacių Reichu) šalininkai... **Dar nėra nustatyta data, kada bus teisiamas Molotovas už kolaboravimą su p. von Ribentropu, Kodel?!**

JAV ir britų zonos sujungiamos

Londonas. — Britų vyriausybė nutarė priimti amerikiečių vyriausybės pasiūlymą sujungti britų ir amerikiečių zonas Vokietijoje į vieną ūkinį vienetą. Tada vakar žemuosiuose rumuose pranešė valstybės sekretorius Noel Baker. Pagal susitarimą, bus tuoj sudaryta bendra administracija žemės ūkio, finansų, pramonės ir prekybos srityse. Noel Baker paaiškino, kad toksai zonų jungimas sumažins britų okupacijos Vokietijoje išlaidas.

Noel Baker rado reikalinga pabrėžti, kad britų vyriausybė, priimdama JAV pasiūlymą, vadovavosi Potsdame sutartu Vokietijos ūkinės vienybės principu ir kad ji darysianti viską, kad užtikrintų keturių sąjungininkų bendradarbiavimą Vokietijoje. Vyriausybė

SOVIETAI DOMISI ITALIJA

Roma. VII. 31, Ansa. Paryžiaus korespondentas rašo, sovietai atidžiai seka italų reakcijas ryšy su 4 didžiųjų paruoštu taikos sutarties su Italija projektu. Visus italų nepasitenkinimus sovietai skaito adresuojamus anglams-amerikiečiams.

Sovietai, esą, Titui enerdingai nurodę sušvelninti savo reikalavimus Italijai.

esanti nusistačiusi prieš Vokietijos padalinimą į zonas, nes jėga perdalinta Vokietija negalėtų būti taikingas tarptautinės bendruomenės narys.

Tuo pačiu metu, kada Žemieji rumai kalbėjosi apie Vokietiją, lordai vedė debatus dėl Sovietų Sąjungos. Juos pradėjo opozicijos lyderis Aukšt. rumuose lordas Cranbornas. Anot jo, SS aptemdanti viso pasaulio politikos horizontus; taikos klausimai būtų galėję būti seniai sutvarkyti, jeigu sovietų delegacija konferencijose būtų kitaip laikiusi. Lordas Cranbornas atkreipė vyriausybės dėmesį reikala užmegsti glaudesnius santykius su Prancūzija ir visomis Vakarų Europos valstybėmis. Tą patį reikalą ypatingai pabrėžė ir liberalas lordas Perth.

3 NAKTYS PO BOMBOMIS ŠIAULIUOSE

(Prisiminimų žiupsnelis iš 1944 m. vasaros)

Vietiša vila priemiestyje. Vila balta. Rūpestingos rankos prižiūrėtas sodelis, gėlių lysės, dekoratyviniai augalai supa baltą namą.

Kaitrių dienų grandinė neutrūksta. Neutrūksta ir neraminančių gandy pynė. Miestas tuštėja. Kasdien vis daugiau langų tamsiomis užuolaidomis uždengiama.

Panevėžys evakuotas. Sovietų žvalgomųjų dalinių smaigaliai sukiojasi kažkur Šiaulių apskrityje. Tikrų žinių sunku sugauti, nes įvykiai keičiasi smarkiu tempu.

Šiauliams grasoma.

Miestas evakuojamas.

Pavakarys. Priešo žvalgomasis lėktuvas. Greitai jis ištirpsta.

Naktis. Puiki liepos mėnesio naktis. Sodelio melsvam fone baltos vilos kampuotas sėšelis gula tamsia iškarpą. Vilos balkone sulūžę keletos vyrų šešėliai vaikšto sienomis ir grindimis. Tyluma gaubia miestą. Gūdu ir tuščia toli aplinkui. Nei žmogus, nei gyvulys nedrumsčia nakties.

Tolumoje pasigirsta motorų dejavimas. Tuo pat metu nakties tyla perskrodžia sirenos

kauksmas. Motorai užia virš miesto, virš miesto pakabinama keliolika lempų ir „eglučių“. Šviesu kiekviename užkampyje.

Pirmosios bombos krenta kitame miesto pakrastyje. Sprogstančios bombos virpina namus ir žemę. Gulime atviraime pakelės griovyje. Lėktuvai ir lėmos danguje virš mūsų lenkia mus arčiau žemės.

Tikėtasi bombardavimą trukšiant labai trumpai ir nelaukta didesnio bombų kiekio. Bet bombos krenta.

Motorų užesys tolsta. Tegirdėti degančio miesto triukšmingas užesys. Plėnys, degėsių kvapas plačiu spinduliu gula miestą ir apylinkę. Kitame miesto krašte juodų dūmų kamuoliai tiršta mase gula akirači. ir tik griūvančių sudegusių kibirkščių stulpas rausva išpiova įsiterpia į dūmų uždangą.

Yra užmuštų ir sužeistų.

Naktis ištirpsta. Liepos mėnesio saulė išryškina visus nuniokojimus. Daugiausia sugriovimų geležinkelio stoties rajone, bet stotis ir geležinkelis nepalieti. Civilių žmo-

nių, daugiausia senelių ir invalidų, nespėjusių slėptuvėms subėgti, suguldyta prie vienos bažnyčios apie 20 lavonų. Bendras žuvusiųjų kiekis mažiau 3-jų dešimčių. Daugiau sužeistų.

Ir vėl artėja naktis. Žmonės, ligšiol dėsę iš miesto pasitraukti, visomis priemonėmis traukia į laukus, į kaimus.

Naktis nusileidžia ant ištūjęsio miesto. Apie dešimtą valandą sirenos suplėšo nakties tylą. Vėl lėktuvai, vėl „eglutės“ apšviečia visus užkampius, vėl sprogstančių bombų serijos drebbina žemę, griaua namus, skaldo medžius.

Rytas išaušo giedras, ir saulės nužerti sunaikinimai pasirodė gana žymūs. Dar daugiau sugriauta gyvenamųjų namų, dar daugiau nieku nekalbų žmonių nete'o turto ir pastogės.

Trečioji naktis pilka uždanga nusileidžia ant miesto. Jau trečioji naktis, kai mūsų balta vila vis tebestovi vieniša žaliame sodo fone, lėktuvams naikinant ištūjęsį ir apgriautą miestą.

Mes slėptuvėje. Mūsų tarpe mūsų vilkas. Puolikus nepažįsta, bet instinktu jaučia jų pavojų ir, bomboms krentant, prigula prie grindų ir dejuodamas, unksdamas glaudžiasi prie žmonių. Serijomis ir po viena. Motorai kaukia virš kamino. Tolsta. Artėja. Spro-

gimai supa mūsų sodo. Kurtinantis trenksmas čia pat, rodos, prie pat sienos. Antaras aštrus sprogimas palenkia prie žemės gyvulį ir žmones. Viskas supurtoma ir kažkoks sierošdūmų kvapas įsiveržia į slėptuvę. Trečias smūgis duslesnis, bet taip pat labai arti.

Pataikė? Ne. Pataikys? Gal... ir... ne... Štai klausukai, kurie kiekvienam tamsioje slėptuvėje aiškiais raišiais išsirašo.

Motorai nukaukė.

Mieste gaisrų pašvaistės. Juodų dūmų kūgiai auga netolimame akiratyje. Vienur kitur išauga rausvų žiežirbų medžiai. Jie kyla keliasdešimt, kartais šimtus metrų ir staiga vėl mažėja, nusėda ir lieka žaizduojančiais krūmokšniais.

Sode girsi žąsiukas. Jis laimingai išliko gyvas, nes tvartelis visiškai sulamdytas. Griuvėsiuose palaidotas bekonikštis ir kelios antys. Viena bomba, tiesiai pataikiusi, tvartelį sugriovė. Kitos dvi bombos krito arti namo, sode, todėl beveik visi medžiai ir tvoros skeveldru suskaldytos.

Šią naktį jie sugriovė dar kokią namą sunaikino nemaža žmonių palikto turto. Jie bombas metė beatodairiškai: visur, visame mieste, priemiestiuose, net artimesniuose kaimuose.

Keliaujame.

J. Kairys.

Lietuviai svetur

LIETUVIŲ TREMTINIŲ KANCIO JAV LIETUVIŲ SPAUDOJ

JAV lietuvių spauda pilna straipsnių, žinių ir žinelių apie Lietuvos gyvenimą ir kančias per visas tris okupacijas, taip pat ir apie mūsų visoj Europoj išsklaidytų tremtinių gyvenimą. Kiekvienas naujas įvykis, kiek tik jis paliečia Lietuvą arba mus, JAV lietuvių spaudoj sukelia stiprų atgarsį. Be to, didesnieji JAV lietuvių laikraščiai ten per savo puslapius perleidžia didesnius rašinius ir net knygas apie Lietuvos gyvenimą per okupacijas.

Didžiausias lietuvių dienraštis Čikagos „Naujienos“ jau antras mėnuo per savo skiltis išties leidžia A. Valucko knygą „Kolektyvinė tironija“, kuri buvo išleista Kaune. Clevelando savaitraštis „Dirva“ spausdina naujai parašytą didžiulę knygą „Lietuva tironų pančiuse“, kuri netrukus bus išleista atskiru leidiniu. Toji pat „Dirva“ pradėjo spausdinti B. Gaidžiūno ilgą rašinį apie lietuvių kančias gestapo kalėjimuose „Pakeitimi ir mirtimi“. Brooklyno savaitraštis „Amerika“ spausdina taip pat ilgą A. Gervydo rašinį apie lietuvių politinius kalinius Stutthofio koncentracijoje „Už spygliuotu vielu“. Brooklyno savaitraštis „Vienybė“ jau labai seniai spausdina J. V. (slapyvardiniai inicialiai) ilgą ir pikną rašinį „Vincio Krėvės tragedija“. Deja, šio rašinio pasirodymas dabartiniu metu ir didžiausio mūsų rašytojo, kuris ir taip jau yra nepaprastai daug iškentęs, piktas asmeniško gyvenimo smulkmenų „išmėsinėjimas“ mums aiškiai yra nenaudingas. Ir tokiu rašiniu amerikiečių spaudoj pasirodymas yra tikrai apgailėtinas. Toji pati „Vienybė“ spausdina S. Ambrazevičienės nuotykius Vokietijoje „Nuo Nemuno iki Dunojaus“. Pastaruoju metu ji pradėjo spausdinti Gabr. Zemkalnio rašinį „Gestapo kalėjimuose“. (El)

BOSTONE STEIGIAMAS LIETUVIŲ KNYGYNAS IR ARCHYVAS

Bostone „Darbininko“ namuose kun. Pr. M. Juro pastangomis pradėtas organizuoti Lietuvių Kultūros Instituto Centrinis Knygynas ir Archyvas, kurio tikslas — rinkti ir saugoti lietuvišką istorinę bei kultūrinę medžiagą. Jau dabar šiame archyve yra apie 2.000 beletristinio, mokslineo ir religinio turinio knygų, daug albumų, fotografijų, paveikslų, ženklelių ir dokumentų iš Lietuvos bei lietuvių išeivių Amerikoje veiklos. Ši naujoji įstaiga

Incidentai su DP

Heidelbergas, Liepos 30 d. (Dana). Trečiosios amerikiečių armijos vyr. būstinė praneša, kad praėjusį antradienį Wolfratshausen (Oberbayern) stovyklos gyventojai, įvairių tautybių deportuotieji, vokiečių policijos miesto pakrasty buvo pradėti tikrinti. Deportuotieji tam pasipriešino ir bandė nuginkluoti policiją. To incidento metu vienas deportuotasis buvo nušautas ir vienas sužeistas. Po to apie šimtas deportuotųjų iš savo stovyklos puolė vokiečių civilinius gyventojus ir penkis jų sužeidė.

Tada išsuktas amerikiečių kariuomenės dalinys, kuris ten prabuvo visą dieną. Apie vidurnaktį deportuotieji puolė amerikiečius. Kai atatsirado didesnis skaičius amerikiečių sunkvežimių, iš jų išlipė amerikiečių kareiviai durtuvais suvarė deportuosius į jų stovyklą. Tos akcijos metu šeši deportuotieji buvo sužeisti.

Tą pačią naktį 150 DP stovykloje gyventojų grąsė mūli amerikiečių gyvenamam barakui Windheime. Šautuvų ugnimi jie buvo išblaškyti ir keli jų tapo sužeisti. Tada įvyko naujas incidentas, kai vienas neginkluotas amerikiečių kareivis, kuris ieškojo hidranto, buvo trijų deportuotųjų užpultas. Jis apsigynė nuo užpuolikų ir prisiskaukė pagalbos. Kai jis vėl

pasiryžusi surinkti lietuviškų laikraščių kompleksus ir įvairias senienas iš Lietuvos praeities: įrankius, rakandus, drabužius, tautines juostas ir kt. (El)

LIETUVIŲ KREIPIMASIS I ATTLEE

Londono lietuviai buvo sušaukę gausų susirinkimą, kuriame Lietuvos gelbėjimo reikalui priėmė nutarimą. Priimtasis nutarimas buvo pasiūstas Anglijos ministeriui pirmininkui Attlee. Anglijos vyriausybė prašoma, kad ji imtųsi žygių Lietuvos nepriklausomybei atstatyti.

LIETUVIAI PRIE BERLYNO

„The New York Times“ išidėjo savo korespondento Vokietijoje pranešimą apie tremtinių gyvenimą prie Berlyno. Berlynan yra uždrausta naujiems gyventojams atsikelti. Aplink Berlyną yra susispietę daug pabėgėlių. Nemažai lietuvių. Kai kuriose vietose kambariuose gyvena po 40 žmonių. Maitinimosi padėtis bloga. New Yorke išėnas „Journal American“ birželio 24 d. išidėjo pranešimą apie lietuvių trėmimą Sibiran. Kalbama, kad Utenos ir Marijampolės apskr. gyventojų belikę tik 20%.

grįžo drauge su apsiginklavusiais dviem kareiviais ir vienu karininku, amerikiečių barakų linkui žygiavo apie 150 deportuotųjų. Į sąkymą išsiskirstyti, jie atsakė gracinimais. Tada kareiviai kelis kartus iššovė ir viena deportuotąją sužeidė.

DP I PIETŲ AMERIKA

Londonas, VIII. 1. Vakaro Anglijos parlamente ministras Morrison pareiškė, kad didesnė dalis vakarinėje Europoje esančių karo pabėgėlių numatoma apgyvendinti Brazilijoje ir kituose Pietų Amerikos kraštuose. Jų dalis bus įkurdinta pačioje Europoje.

TRYS DIDIEJI VĖL SUSITIKS?

Roma, VII. 31, Ansa. Iš Vašingtone pranešama, kad ten autoritetingi asmenys kalba apie naują susitikimą tarp Trumano, Attlee ir Stalino. Tas susitikimas turėtų įvykti tuojau pasirašius taikos sutartis.

Sietynas per Stuttgarto radiją

Pastarosiomis dienomis lietuvių kolektyvas „Sietynas“ buvo surengęs keletą koncertų: muzikinius šiupeinius Neufene ir Oberlenningene ir pilną koncertą Stuttgarte. Po koncerto Stuttgarte, Stuttgarto radiofono muzikinės dalies vedėjas Mueller pakvietė „Sietyną“ įdainuoti į plokšteles. Liepos 27 d. sietyniečiai buvo nuvykę į radiofoną, kur dainavo lietuviškų dainų. Vyt. Jančio dirig. mišrus choras įdainavo 4. Alg. Kačanauskio dirig. vyrų choras — 4, operos sol. S. Adomaitienė ir Vyt. Zmuidzinas po 1 solo dainą. Solistams akompanavo koncertmeisteris pianistas St. Kalvaitis.

„Sietyno“ lietuviškų dainų koncertas per Stuttgarto radiją numatoma transliuoti per 2 kartus, po 15 min.

Kultūrinės naujienos

Anglų kalbos gramatika lietuviams. Aukštesnioji Lietuvių Prekybos Mokykla Cellėje išleido neseniai anglų kalbos gramatiką lietuviams — English Grammar for Lithuanians. Vadovėlis turi 192 psl., tiražas 1.500 egz. Priede yra skaitymai ir angliškai-lietuviškas žodynėlis.

Istorinis veikalas. Doc. dr. J. Matusas paruošė spaudai vidurinių amžių istoriją, skiriamą gimnazijai, kurioje yra ir Lietuvos skyrius.

Išremtųjų lietuvių spaudos fondas. JAV lietuvių laikraščiai nuolatos ragina savo

KRONIKA

KALENDORIUS

Šiandien ketvirtadienis, rugpjūčio 1 d.: Petras, Sūduvis; rytoj penktadienis, rugpjūčio 2 d.: Alfonsas, Guoda, Tugaudas.

DP DAILES PARODA WIESBADENE

Liepos 24 dieną Wiesbadeno stovyklos klubo patalpose atidaryta kilnojamoji DP dailės paroda, kurioje išstatyta 34 dailininkų 106 paveiksai. Dailininkų tarpe yra penki lietuviai.

DAIL. J. MACKEVIČIUS DAILĖS PARODA TUEBINGENE

Tuebingen. Dail. J. Mackevičius Tuebingene atidaro savo darbų parodą. Parodos ruošoje talkininkauja Br. Murinas, kuris numato parodoje išstatyti keliolika grafikos darbų. Paroda Tuebingene bus atidara apie 10 dienų. Vėliau ji numatoma perkelti į Konstanzą ir į Ravensburgą.

skaitytojus užsakyti lietuviškos spaudos Vokietijoje ir kitose Europos valstybėse esantiems išblaškytiems lietuviams tremtiniams. Daugelis laikraščių yra įsteigę vadina „Išremtųjų Lietuvių Spaudos Fondus“, į kuriuos ragina skaitytojus paaukoti po vieną kitą dolerį užprenumeruoti laikraščius tremtiniams. Taip pat laikraščiai spausdina nemažą tremtinių kreipimąsi į redakcijas su prašymais siųsti jiems laikraščius.

APŽVALGOS PLATINTOJAMS

Kiekvienas Apžvalgos platintojas, išplatintas nemažiau dešinties ekz., gauna 10% nuolaidos nuo bendros sumos.

Administracija.

APŽVALGA

Lithuanian Newspaper. Permitted by UNRRA Team 513. — Išėina 3 kartus per savaitę: antradieniais, ketvirtadieniais ir šeštadieniais. Leidžia ir redaguoja Redakcinė Kolegija. Atsakingasis redaktorius Alb. Valentinas. — Prenumerata 1 mėn. — RM 6.—; atskiras numeris 50 pf. Redakcija: Nürtingen (Wttmbg.), Katharinenstr. 31/1. Administracija: Kirchheim u. Teck, Krenbstrasse 18. Druck: A. Gottliebs & J. Offwalds Buchdr., Kirchheim u. Teck